

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ МІГРАНТІВ В ОБ'ЄДНАНІЙ ЄВРОПІ

Феномен міграції для Європи не є новим. Сучасні міграційні процеси за своїм змістом та масовістю суттєво відрізняються від аналогічних процесів у минулому. Основною їх рисою є глобальний характер і стрімка динаміка розвитку.

Міграція – це один із способів вирішення тих проблем, які не вдалося вирішити на батьківщині. Як правило, до такого способу вдаються під впливом уявлень про дійсні чи ілюзорні матеріальні переваги життя в інших країнах. Природно, що чим більший розрив в умовах існування на батьківщині і в «омріяній країні», тим сильніші стимули до міграції.

Міграція людей на іншу територію символізує перехід до невідомого, зумовлює необхідність їх адаптації до нового соціокультурного середовища, ставить перед ними проблему співвіднесення себе з певною групою, територією, етносом, нацією, державою, а, значить, і питання ідентифікації. Адаптація – це процес пристосування суб'єкта міграції до об'єктивних умов оточуючого середовища. Залежно від об'єкта адаптації процес пристосування мігрантів відбувається відносно нової культури, політико-правового порядку і загалом до оточуючого середовища. Тривалість періоду адаптації визначається насамперед тим, наскільки суттєвою є відмінність культур.

В добу глобалізації суспільства-цивілізації вибирають свій шлях врегулювання «імміграційної експансії» (асиміляцію, диференціальне виключення, мультикультуралізм), що необхідно враховувати для осмислення відносин «свій» – «чужий» як соціального наслідку міграції. Однією з найважливіших проблем сьогодення є пошук ефективної моделі адаптації та інтеграції зростаючої кількості мігрантів. Жодна країна світу, в тому числі й європейські, не є прикладами успішного й остаточного вирішення проблеми інтеграції етнічних, расових чи релігійних меншин, представників іммігрантських груп в усталену систему держава-нація.

Посилення глобальних і регіональних міграційних потоків, «помітна» присутність мігрантів має тенденцію породжувати страх з приводу потенційної загрози національній ідентичності та культурі, а також впливу їх присутності на ринок праці. Крім того, мігранти сприяли зростанню тіньової економіки, кримінальних структур та екстремістських організацій, що створило серйозні загрози національній безпеці європейських держав.

Хоча масове залучення мігрантів і дозволило розвиненим країнам задовольнити попит на дешеву робочу силу, здійснюючи працевлаштування працівників у непривабливих сегментах економіки, та пом'якшити гостроту демографічної ситуації, проте одночасно постало багато інших соціальних проблем. Зокрема, виникають мережеві ефекти міграції, коли в певних сегментах ринку праці з'являються все більше мігрантів, які поступово витісняють місцеве населення. Цей процес йде паралельно з процесом

«таврування» (social labeling) певних видів зайнятості: в приймаючих суспільствах на ці робочі місця навіщується тавро роботи для мігрантів і місцеве населення на них не претендує.

Сьогодні в країнах ЄС утворилися впливові етнічні анклавні структури у вигляді замкнених структур, представники яких досить активно почали претендувати на зміну свого соціально-економічного і політичного становища, а також ставлення до них приймаючого суспільства. Розселення мігрантів анклавами перешкоджає відкритим і позитивним взаємовідносинам з місцевими жителями і сприяє конфліктним ситуаціям, оскільки буквально розводить сторони на два табори на одній території. «Паралельні суспільства» утворюються швидше й існують триваліше там, де мігранти виявляють менший інтерес до суспільних проблем і чим більше вони віддають перевагу залишатися серед своїх, ніж інтегруватися в соціум. І навпаки, «паралельні суспільства» розчиняються тим швидше, чим більше мігрантів готові інтегруватися і чим успішніші вони економічно. Характер гето мігранти легко набувають там, де населення за високого рівня безробіття живе в основному за рахунок соціальних трансфертів [1, с. 70–77].

Міграція та перспективи її розвитку не може не впливати на настрої автохтонного населення. Наявне насторожене ставлення багатьох корінних громадян до «чужинців». Інколи воно переростає у нетерпимість, проявляючись як у побуті, так і на суспільному рівні. Свідченням цього є поширення у деяких європейських країнах ксенофобського популізму, посилення позицій праворадикальних політичних сил, які взяли на озброєння постулати агресивного етнізму (етнонаціоналізму).

Європейський Союз до цього часу не знайшов загальноприйнятого, а найголовніше, ефективного механізму розв'язання проблеми мігрантів і біженців із держав Близького Сходу, Азії й Африки. Спалення автомобілів у передмістях Парижу, терор у англійських кварталах емігрантів, погроми в Стокгольмі, сутички між корінними жителями і робітниками-мігрантами у Данії, терористичний акт у Норвегії 22 липня 2011 року, розстріл журналістів «Charlie hebdo» 7 січня 2015 року і теракти у Франції, трагічні події новорічної ночі в Кельні та інших містах Німеччини змушують замислитися над безпекою в європейських країнах. Водночас ці трагічні події значно ускладнили становище іммігрантів-мусульман в країнах-членах ЄС. Як результат, настрої населення європейських країн щодо ставлення до мігрантів і біженців докорінно змінилися, кардинальної трансформації зазнали й політичні дискусії. В багатьох європейських містах відбулися численні антимігрантські мітинги. Водночас зростає і радикалізм в мусульманських спільнотах. Так, у болгарському мусульманському співтоваристві, що становить 13 % населення країни, відчувається активна джихадистська пропаганда. Мають місце й спроби вербування болгарських мусульман до лав армії Ісламської держави. За заклики до розпалювання міжрелігійної ворожнечі влада Франції заборонила діяльність трьох культурних організацій мусульман. Враховуючи стрімкі темпи зростання мігрантів і біженців і мусульманське коріння багатьох з них, європейські ультраправі почали активно використовувати антимусульманські настрої для

просування ізоляціоністської зовнішньої політики. Не випадково, у другій половині 2015 року мало місце відчутне падіння (на 9 %) симпатій до Євросоюзу з боку німецького суспільства згідно з останніми опитуваннями ЄК, що зумовлено, зокрема, неможливістю забезпечити солідарність серед держав-членів у подоланні міграційної кризи [2, с. 3].

Наразі така кількість іммігрантів до європейських країн є найбільшим випробуванням з часів Другої світової війни. Хоча нинішня міграційна хвиля може стати засобом вирішення демографічних проблем Європи, проте вона загрожує цілісності регіону, незважаючи на зусилля лідерів ЄС. Ця масова міграція є унікальним явищем нашого часу. Адже ніколи ще правлячі європейські еліти не дозволяли такій гігантській кількості людей перетворювати Європу фактично на філію Близького Сходу. Усвідомлюючи небезпеку неконтрольованої імміграції, уряди країн ЄС змушені активно шукати нові шляхи вирішення цієї проблеми. Реакцією їх на «нове національне питання» стало прийняття більш жорсткого законодавства, що регулює імміграційні потоки і яке спрямоване на суттєве зменшення числа мігрантів і біженців та посилення контролю, часткове закриття кордонів, спрощення депортації мігрантів. Його сенс полягає в тому, щоб закрити будь-які прогалини, які б дозволяли потенційним іммігрантам долати правові бар'єри і заборони.

Таким чином, інтенсифікація та розмаїття форм міграції ставлять нові виклики перед інтеграційною стратегією, прийнятою європейськими країнами. Реалізація загальних принципів інтеграції – збереження культурного розмаїття з прийняттям спільних норм і цінностей – у реальності не має успіху через суперечливість підходів та відсутність дієвих механізмів. Нездатність національних держав адекватно реагувати на ситуацію у сфері міграції спричинила глобальну міграційну кризу, яка проявляється у посиленні ксенофобії і мігрантофобії в західних країнах; кризі режиму регулювання міграції і провідних європейських інституцій; конфлікті між гарантіями прав людини в міграційній сфері та національними інтересами; надмірній політизації міграційних проблем і зростанні їхньої ролі в європейських і міжнародних відносинах загалом. Політика мультикультуралізму, яка мала стати відповіддю національної держави на зміну етнодемографічної структури населення, орієнтуючись на неприпустимість виключення особи з соціальних систем на культурній підставі, дозволяє лише створити передумови для успішного включення іммігрантів у національну соціальну державу. Інтеграція мігрантів в європейські суспільства передбачає їхню активну участь в економічному житті, політиці, системі охорони здоров'я, культури, освіти та інших. Необхідне використання насамперед регулятивних, а не заборонних засобів відносно міграції, скорочення стимулів, які сприяють цьому процесу.

Література

1. Южанин М. О социокультурной адаптации в иноэтнической среде: концептуальные подходы к анализу [Текст] / М. О. Южанин // Социологические исследования. – 2007. – № 5. – С. 70–77.
2. Сірук М. Що означають для України кельнські події / М. Сірук // День. – 2016. – 13 січня. – 3 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>